

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף פי

- (א) **אלימא דאמרה קונם פירות עלי וכו'-** הק' הר"ן, הרי אמרי' לעיל (יד): דהאומר קונם עיני בשינה היום אם אשנה למחר, אסור לו לישן היום, דחיישינן שמא יישן למחר, דבתנאי לא מזדהר. וא"כ, מהו קר' הגמ' כאן לא תרחץ ולא תתסרי, הרי יש לחוש שמא תרחץ, וממילא שמא תתסרי. ותי' דכיון שתלתה נדרה באם, הרי משמע דאין חל הנדר אלא לאחר שעברה תנאה (אגב, ע' במצפה איתן שהביא מדברי הר"ן בשבועות דהוסיף דהיכא נדרר מככר זה אם אוכל ככר שני, אז אמרי' דדעתו שיחול הנדר למפרע, אפי' אם לא אמר מהיום, דאין שייך שיחול מכאן ולהבא). וכי' השלמי נדרים דיש ג"כ לתרץ ע"פ מש"כ הט"ז (יו"ד ר"כ, י"ט), דמה דאמרי' דבתנאה לא אזדהר, זהו רק היכא דכל האיסור של הנדר הוא רק קודם קיום התנאי, אז בתנאי' לא מזדהר, דמה דהוה הוה, אבל אם נמשך האיסור גם לאחר העברת התנאי, אז שפיר מזדהר בהתנאי, דאינה רוצה שתהי' אסורה בהנדר לעתיד. וא"כ, כאן דאפי' אם אמרי' דלא כהר"ן, אלא דשפיר חל האיסור מיד, מ"מ הרי עכ"פ נמשך האיסור, וא"כ ודאי היא תהי' נזהר בתנאה. אולם הביא מהיד שאלו דכ' דאין סתירה לחילוקו של הט"ז מקור' הר"ן כאן, דמה שחילק הט"ז בין אם יש איסור לאחר זמן העברת התנאי או לא, היינו רק היכא שימשך האיסור זמן רב לאחר העברת התנאי, אם ימשך רק זמן קצר, בזה שפיר אמרי' דבתנאה לא מזדהר. וא"כ, י"ל דהכא מיירי דאסרה הפירות על עצמה רק לזמן קצר, דמבואר דגם לזמן קצר הוי עינוי נפש, וא"כ שפיר הק' הר"ן, דלימא בתנאה לא מזדהר, ואין סתירה להט"ז. נ"ע במש"כ הרישב"א לעיל (יד), דמבואר דכל החשש דבתנאי לא מזדהר אינשי הוא רק לענין שינה, משום דלאו בידו הוא, וכי' הדבר יעקב דלדבריו אינו מתחיל קר' הר"ן כאן, אולם דברי הרישב"א תמוהים מאד, שהרי בסוגיא שם הק' הגמ' מציורים אחרים דאינם דומים לשינה, ולפי מש"כ בהערות להגרי"א יפהן שם, אולי י"ל דכאן קיי"ל כמו הסוגיא בניטין דס"ל דיש חילוק בין שינה לדברים אחרים, ודלא כהסוגיא בדרף י"ד.
- (ב) **ורי יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חיישינן-** ולכאור' צע"ק, מהו הצד דאין ברחיצה עינוי נפש לפי ר' יוסי. וע' במש"כ התוס' רי"ד (אות ב'), דמה דאי' דאמרה קונם רחיצה עלי לעולם אם ארחץ, היינו כגון שהיתה צריכה לרחוץ בפעם הזאת ללכת לבית המשתה, ואם לא תרחץ בפעם הזאת היא מתנוולת, ומש"ה שרי רבנן להפר, וס"ל לר' יוסי דאפשר שתרחץ בצונן ותלך לבית המשתה. ומבואר מדברי התור"ד דמה דכל הסוגיא מיירי ברחיצה בחמין דוקא, ומש"ה שייך לצדד דלניוול לא חיישינן, דעכ"פ יכולה לרחוץ בצונן.
- (ג) **ר"ן ד"ה ורי יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חיישינן-** הביא הר"ן מה שהק' ר' יונה, דלכאור' סוגיין אתי דלא כר' נתן, דאי כר' נתן, הא ס"ל דאינו יכול להפר הנדר קודם שחל, וא"כ איך אמרי רבנן דיכול להפר לה, הרי עדיין לא חל הנדר. וק', דא"כ מה הק' הגמ' בריש סוגיין, דלמה לה הפרה, לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עליה, דהא לרבנן מיפר אע"פ שלא חל הנדר. ותי' דס"ל להגמ' דמה דלרבנן יכול להפר אע"פ שלא חל הנדר, היינו היכא דא"א לה להנצל מעינוי נפש, אפי' כי נזהרה מתנאה, דהיינו דהתנאי גופי' הוא עינוי נפש, או היכא דתלתה נדרה בדבר שהיא עשויה לעבור עליו, אבל בלא"ה אף לרבנן אינו יכול להפר נדר שעדיין לא חל. וע' בשלמי נדרים שכ' דלכאור' הי' אפשר להר"ן לפרש קר' הגמ' לעיל באור"א, דאין הקור' דהרי איך מיפר הנדר, כיון שעדיין לא חל, כמו שפי' הר"ן, אלא דהקור' הוא, למה לו הפרה, דהיינו כיון דאין לה צער בזה, נניח דיכול להפר הנדר, אבל לכאור' אין צורך כ"כ להפר אותו נדר, וא"כ למה מלמדנו המשנה הפרה שלא לצורך. וסיים בדאמת כן ביאר המאירי קר' הגמ' שם, ולפי"ז אין שום קר' מהגמ' לעיל, דודאי הגמ' אתא כרבנן, וודאי ס"ל להגמ' לעיל דהי' יכול להפר הנדר, אלא דלא הי' צריך לעשות כן.
- (ד) **ורי יוסי סבר ניוול דחד יומא לא שמי ניוול-** כ' הר"ן דר' יוסי פליג גם על רחיצה דלעולם, וס"ל דרחיצה דלעולם ג"כ אינו עינוי נפש, וביאור משנה הוא דכוונתו ר' יוסי לומר דלא רק דניוול דחד יומא לא שמי ניוול, אלא דגדולה מזו, אף נדרים אלו אין בהם עינוי נפש כלל, דרחיצה בכלל אין בה עינוי נפש. וראיית הר"ן דחולק ר' יוסי אף על רחיצה לעולם הוא מהמשך הסוגיא, דמקשי' סתירה מדר' יוסי אדר' יוסי, מדקאמר דכביסתם קודמת, אלמא דר' יוסי אכל רחיצה פליג. אבל הרישב"א ועוד ראשונים ס"ל דר' יוסי פליג רק על רחיצה של יום א', אבל ברחיצה דלעולם מודה ר' יוסי דיש בה עינוי נפש, ומה דאמר דנדרים אלו אין בהם עינוי נפש, הביאור הוא דנדרים כאלו, דלמעשה לא נאסרה אלא ליום א', אין בהם עינוי נפש. וע' בהערות להגרי"א יפהן שכ' דגם הסוגיא בכתובות (ע"א). משמע כדברי הר"ן ודעימי', דהק' הגמ' שם אדר' יוסי מהא דמדיר אשתו מלהתקשט. וכי' הרישב"א שם דקור' הגמ' שם הוא אליבא דלישנא מציעתא דגמ', כאן, דס"ל דחולק ר' יוסי על רחיצה דלעולם. וכי' הגרי"א יפהן דלכאור' צ"ל כן גם ליישב שיטתם בסוגיא דירן. אבל הרישב"א ג"כ הביא שי' זו וכי' דזהו רק לפי אוקימתא זה בגמ', אבל למסקנת הגמ' דמוקים הסיפא השבועה, חזרה לסברא ראשונה דפליג ר' יוסי גם ברחיצה דלעולם, וא"כ שפיר הק' הגמ' בסופו, וכן שפיר הק' הגמ' בכתובות. ובאמת לכאור' יש להק' על הר"ן גופי', שהרי הוא כ' דלפי האוקימתא בגמ' דמיירי הסיפא באומר הנאת רחיצה עלי אם לא ארחץ, אי"צ לומר דמיירי באומר היום. וא"כ, יוצא דס"ל להר"ן דלמסקנא אין ר' יוסי מודה דרחיצה שלעולם הוי עינוי נפש (דא"כ שפיר צריך לאוקמי' באמרה היום), וא"כ מהו הרא"י ממסקנת הסוגיא לתי' ד... אם ארחץ היום, הרי חזר הגמ' מסברא זו, וצ"ע. וע' בחי' רעק"א על שו"ע (ליר"ד רל"ד, נ"ט) דכ' דלפי מש"כ הר"ן כאן, דלמסקנת הגמ' נח' הרבנן ור' יוסי ברחיצה לעולם, א"כ אין הכרח דרבנן חולקים אף ביום א', ויתכן לומר דביום א' מודו דאי"ז עינוי נפש. וע' בשלמי נדרים שהביא דברי רעק"א וכי' דלכאור' מוכרח מהגמ' דחולקים גם על יום א', דאל"כ מה הק' מיום כיפור, הרי שפיר י"ל דס"ל לרבנן דרחיצה הוי עינוי נפש, אלא דרחיצה של יום א' אינו, וכמש"כ רעק"א. אע"כ ס"ל להגמ' דהרבנן חולקים גם בזה. וע"ש עוד שהביא מביאור הגרי"א (שם ס"ק קי"ד) דג"כ סובר דהגמ' לא חזר מסברתו, וביאר השלמ"נ דכוונתו לומר כדבריו.

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

(ה)

דאמרה הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ היום, ושבועה שלא ארחץ - מבואר מדברי הר"ן, דרישא מיירי דאמר הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ (ואין צריך להיות "היום" לפי אוקימתא זו), ופי' הסיפא הוא שאמר שבועה שלא ארחץ. ולכאור' ק', שהרי קתני מתני' "אם" לא ארחץ, ומה אם שייך הכא. וכ' הרש"ש, דאם היינו כמו "או", דהיינו או שנשבע שלא ארחץ. וע"ע בקרבן נתנאל (ד' דג"כ הק' דלכאור' הלשון דחוק מאד לאוקימתא זו, וכ' "ויש ליישב ואם לא ארחץ, הנקוד ואם הוא בקובץ, ולשון שבועה הוא דהתרגום של וישבע ואומי". אולם ע' במפרש שפי' דמתני' חדא קתני, דהכי אמרה, אם ארחץ, ושבועה שלא ארחץ, וממילא מיתסר עליה רחיצה לגמרי, אפי' בזימנא חדא. וכ' הקרן אורה דאינו יודע מי הכריחו לזה, אבל לכאור' הלשון א"ש טפי לדבריו.

(ו)

אע"פ שאסור בכולן, אין ענוש כרת אלא באוכל ושותה - הק' תוס', הא ביומא (עד:): משמע דדוקא עינויים שיש בהם איבוד נפש נכללים הם בעינוי מדאורייתא. ולכן כ' דכל העינויים מלבד אכילה ושתי' הם רק מדרבנן, ומה דדרשי' פסוקים לזה, זהו רק אסמכתא בעלמא. אולם ע' בר"ן ביומא (א). דכ' דכל העינויים מדאורייתא הם, אלא דאין בהם כרת. ודייק כן מלשון הברייתא, אע"פ שאסור בכולן, אין ענוש כרת וכו', דמשמע רק דאין להם כרת, אבל שפיר אסורים הם מן התורה, וכ' דכן הוא דעת הרמב"ם (שביתת עשור, א', ה') (אולם ע' בקרן אורה שכ' דבאמת משמע מדברי הרמב"ם דהאיסור בשאר העינויים באמת אינו מטעם שהם חשובים כעינוי, אלא מחמת ריבוי דשבתון שבות, וע"ש מש"כ ליישב סוגיין לדעת הרמב"ם, דלכאור' מבואר בגמ' דנראה מדין דיו"כ דרחיצה חשוב עינוי).